

PAGERBTI IŠKILŲS GYVOSIOS GAMTOS TYRĖJAI

1882-ieji Lietuvai „padovanojo“ du iškiliausius mokslininkus, gyvosios gamtos tyrėjus: rugsėjo 30 d. gimė Pranciškus Baltrus Šivickis, gruodžio 16 d. – Tadas Ivanauskas. Lietuvos biologai, gamtininkai ir medikai pažymėjo šių dviejų daug Lietuvai nusipelnusių mokslininkų, mokslo organizatorių, daugelio šiuolaikinių biologijos, zoologijos mokslo šakų pirmeivių jubiliejines 130-ąsias gimimo metines.

Apie šių mokslininkų nuopelnus mokslui, gyvenimą yra daug rašyta, tad čia pateikiame tik svarbesnių, su jubiliejumi susijusių ir 2012 m. vykusių renginių apžvalgą. Bet kurio mokslui paskyrusio iškilaus asmens gyvenimo kelio ir veiklos apžvalga primena nemažai pamokomų dalykų, netgi suartina skirtingų kartų žmones. Kartu ji vaizdžiai liudija, jog šių dienų mokslo plėtotė – tai ir jų idėjų, darbų tąsa, primena ir patvirtina, kad laikas, slėpdamas visa kas nereikalinga, neištrina pirmeivių mokslo kūrybos pėdsakų.

Kaip niekad anksčiau **turtingas įvykių profesoriaus akademiko P. B. Šivickio 130-mečio jubiliejus** buvo pažymėtas Vilniuje. Vis garbingesnio iškilaus mokslininko jubiliejai sukviečia nemažai Lietuvos biologų ir gamtininkų, norinčių atiduoti jam deramą pagarbą. Šįkart prie to svariai prisidėjo ir medikai.

Du svarbiausi renginiai, skirti akad. P. B. Šivickio 130-osioms gimimo metinėms, vyko 2012 m. spalio mėn. pradžioje šalies sostinėje: Lietuvos mokslų akademijos (toliau – LMA) konferencijų salėje surengta mokslinė konferencija „Akademiko P. B. Šivickio indėlis į Lietuvos biologijos mokslo plėtrą“ ir LMA Vrublevskių bibliotekoje atidaryta akad. P. B. Šivickio darbų paroda „Pranciškus Baltrus Šivickis“.

Paminėtina iš anksto išplatinta informacija apie būsimus proginius renginius Lietuvos

mokslų akademijoje. LMA Vrublevskių bibliotekos Informacijos skyriaus redaktorius Donatas Ustinavičius nacionaliniame Lietuvos istorijos laikraštyje *Voruta* 2012 m. rugsėjo 28 d. paskelbė apie parodos, skirtos garsiam Lietuvos biologui, atidarymą LMA Vrublevskių bibliotekoje, įdėjo P. B. Šivickio portretą bei pakvietė mokslo visuomenę į atidarymą. Apie būsimą parodą buvo skelbta ir virtualioje erdvėje (www.alkas.lt) kartu su nemažu D. Ustinavičiaus straipsniu apie P. B. Šivickio asmenybę ir mokslinę veiklą. Be to, rugsėjo mėn. pabaigoje apie būsimus renginius buvo skelbta ir LMA bibliotekos (www.mab.lt/ht/naujienos...) bei Gamtos tyrimų centro (www.gamtostyrimai.lt/lt/pages...) interneto svetainėse.

Reikšmingiausias su P. B. Šivickio atminimu susijęs renginys – minėta mokslinė konferencija, kurią surengė LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius, Gamtos tyrimų centras, Lietuvos MA Vrublevskių biblioteka ir Vilniaus universiteto medicinos fakultetas. Mokslų akademijoje vykusioje konferencijoje pranešimus skaitė mokslininkai jų turinį siejo su akademiko asmenybe, reikšmingesniais jo gyvenimo ir veiklos etapais, kalbėjo apie ryšį, kuris jungia dar prieš Antrąją pasaulinę karą pradėtus bei sėkmingai mūsų dienomis plėtojamus darbus, apie naujausiomis metodikomis, modernia aparatūra atliktus aukšto mokslinio lygio ir tarptautinį pripažinimą įgijusius tyrimus.

Konferencijos pradžioje po LMA tikrojo nario Biologijos, medicinos ir geomokslų skyrius pirmininko prof. Vytauto Basio įžangos kalbėjo viena pirmųjų prof. P. B. Šivickio mokinių, jo pradėtų dirvožemio tyrimų tęsėja prof. Irena Eitminavičiūtė. Pranešime „Akademiko P. B. Šivickio mokiniai ir premijos laureatai“ ji apžvelgė akademiko gyvenimo istoriją, prisiminė jo doktorantus, pasižiaugė gausiu savo mokytojo moksliniu palikimu.

Priminė, kad jau dešimt Lietuvos mokslininkų yra tapę vardinės Pranciškaus Šivickio premijos laureatais, kurią kas ketveri metai skiria Lietuvos MA. Pabaigoje ji pasiūlė parengti straipsnių rinkinį, sudarytą konferencijos pranešimų ir kitų tekstų pagrindu, ir taip pagerbti P. B. Šivickio atminimą (žurnalo *Ekologija* redakcinės kolegijos iniciatyva šis siūlymas jau įgyvendintas – pirmasis 2013 m. žurnalo numeris yra skirtas P. B. Šivickio 130-ajam jubiliejui).

Tikrasis Lietuvos MA narys prof. Vincas Būda, Lietuvoje pradėjęs cheminės ekologijos tyrimus, perskaitė pranešimą „Informacinės sąveikos cheminiais junginiais tarp organizmų“, kuriame apžvelgė Gamtos tyrimų centre, Cheminės ekologijos ir elgsenos laboratorijoje, vykdomus darbus, pažymėtus 2012 metų P. B. Šivickio premija.

Konferencijoje vaizdžiai ir patraukliai kalbėjęs tikrasis Lietuvos MA narys, Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Žmogaus ir medicininės genetikos katedros profesorius Vaidutis Kučinskas savo pranešime „Akademiko P. Šivickio genetinės įžvalgos – šiuolaikinis požiūris“ išvedė gražias paraleles tarp šiandienos genetikos atskirų krypčių laimėjimų ir to, ką P. B. Šivickis yra rašęs „apie atsigimimą, arba genetiką“. Pranešėjas, apžvelgęs P. Šivickio darbus, pateikė to meto profesoriaus genetines įžvalgas, pasitvirtinusias mūsų laikais, tyrimams pasitelkus naujausius metodus. P. B. Šivickis – tvirtų pažiūrų, į kompromisus su sąžine nėjęs mokslininkas. Dėl to sovietų valdžios metais skaudžiai nukentėjo. Net oficiozų bei kai kurių „lanksčių“ kolegų spaudžiamas neatsisakė pažiūrų, prieštaraujančių anuometinei ideologizuotai nuomonei dėl genetikos mokslo. P. B. Šivickis propagavo eugeniką ir teigė nesąs „priešakinėje mičiurininės biologijos dvasioje“ bei drąsiai tvirtino, jog amerikietis Nobelio premijos laureatas (1933), evoliucinės biologijos ir genetikos specialistas T. H. Morganas iš tiesų yra žymus mokslininkas, o jo geno teorija yra pagrįsta. Už tai, kad P. B. Šivickio mokslinės pažiūros visiškai neatitiko tuometinės oficialios sovietinės viešosios doktrinos, 1948 m. jis buvo atleistas iš darbo Vilniaus universitete ir nebeturėjo galimybės grįžti prie pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje. Toks anuomet buvo požiūris į genetiką. Dabar Vilniaus universiteto Medicinos fakultete genetika (klinikinė genetika) netgi įteisinta kaip gydytojo specialybė (nuo 1991 m.), įsteigtas genetikos problemoms skirtas

struktūrinis padalinys – Žmogaus ir medicininės genetikos katedra (2002 m., vadovas – prof. Vaidutis Kučinskas), kurioje veikia Žmogaus geno tyrimų centras. Prof. V. Kučinskas pasisakymo pabaigoje iškėlė mintį, kad Vilniaus universiteto Medicinos fakultetas galėtų ir ženkliu pagerbti P. B. Šivickį kaip vieną iškiliausių mokslininkų, pavyzdžiui, jo vardu pavadinti vieną fakulteto auditoriją.

Dirbusi Ekologijos institute, dabar aktyviai besidominti biologijos mokslo istorija Lietuvoje dr. Laima Petrauskienė konferencijos dalyviams pristatė medžiagą apie išlikusias mėgėjiškas profesoriaus P. B. Šivickio kino juostas – „Keletas naujų epizodų iš akademiko P. Šivickio mokslinio kultūrinio palikimo“. Apie šį niekieno nenagrinėtą ir įdomų P. B. Šivickio pomėgį ji yra rašiusi spaudoje. Pranešėja pademonstravo dalį fragmentų iš archyvinų begarsių vaizdo filmų, mūsų dienomis įgijusių istorinę, mokslinę ir kultūrinę vertę. Jos komentarai, pastabos apie vaizdus iš Lietuvos prieškario gyvenimo, kai kurias asmenybes, vieną kitą įvykį nukėlė klausytojus, profesoriaus artimuosius į kadruose užfiksuotą krašto praeitį, skatino norą ją labiau domėtis, tyrinėti istorinį palikimą.

Čia neaptarsime visų mokslinėje konferencijoje kalbėjusių pasisakymų, jų pagrindu parengta medžiaga yra paskelbta moksliniame žurnale *Ekologija* (2013 m., Nr. 1).

Antras prof. P. B. Šivickio jubiliejui skirtas svarbus renginys – paroda „Pranciškus Baltrus Šivickis“ Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekoje. Šiai parodai medžiagą rinko ir stenduose komponavo šios bibliotekos skyriaus vedėja Audrė Trumpienė, bibliotekininkė Dovilė Raginytė ir Informacijos skyriaus redaktorius Donatas Ustinavičius. Itin turiningą parodą atidarė bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, trumpai pristatydamas ekspoziciją, primindamas tradiciją MA bibliotekoje pagerbti iškiliausius Lietuvos mokslininkus, pasidžiaugdamas bibliotekos disponuojamu gausiu prof. P. B. Šivickio fondu.

Parodos atidaryme dalyvavęs LMA prezidentas akad. Valdemaras Razumas pabrėžė, jog reikia didžiuotis, kad Lietuva turi tokį pasaulinio lygio mokslininką, mena ir vertina jo darbus, kurie buvo labai aktualūs mokslo pažangai tarpukario Lietuvoje ir išsaugojo tęstinumą iki dabarties.

Atidarant parodą kalbėjo ir Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto P. B. Šivickio parazitologijos

laboratorijos vadovas akad. Gediminas Valkiūnas. Pasak jo, profesoriaus buvo kūrybingas ir visapusiškas mokslininkas, gerai jautęs gyvenimo tėkmę. Jo jubiliejinė sukaktis šiemet sutapo su jo vardu pavadintos laboratorijos šešiasdešimtmečiu. Parazitologė dr. Tamara Arnastauskienė prisiminė metus, kai teko bendrauti su prof. P. B. Šivickiu, jam vadovaujant dirbti ir, atrodė, neblogai pažinti vadovą. Anot jos, paroda ne tik dar kartą paliudijo, kad prof. P. B. Šivickis buvo didelis eruditas, ji rodo, jog dar ne viską apie jį žinome.

Pridurtina, kad Lietuvos MA Vrublevskių bibliotekoje saugomą P. B. Šivickio rankraščių fondą (F-144) sudaro per 1 300 vnt. rankraščių, mašinraščių, spaudinių-piešinių, fotonuotraukų, žemėlapių ir kitų dokumentų įvairiomis kalbomis. Svarbiausius – neskelbtą mokslinę medžiagą, paskaitas, pranešimus, recenzijas, atsiminimus bei autobiografinę medžiagą – 1948–1956 m. bibliotekai perdavė pats profesorius. Po jo mirties fondą ženkliausiai praturtino žmona geografė Petronėlė Šivickienė. Vėliau fondą yra papildęs ilgametis žurnalo *Lietuvos TSR MA mokslo darbai* vyriausiasis redaktorius Vytautas Petrauskas bei Zoologijos ir parazitologijos (nuo 1990 m. Ekologijos) instituto darbuotojai.

Pagerbiant P. B. Šivickio atminimą 2012 m. rugsėjo 27 d. Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto bibliotekoje taip pat buvo atidaryta paroda. Įdomu, kad kartu su P. B. Šivickio gimimo jubiliejumi šioje parodoje paminėtas ir jo vardu pavadintos Parazitologijos laboratorijos 60-metis. Ši laboratorija P. B. Šivickio iniciatyva buvo įkurta 1952 m. tuometiniame LMA Gyvulininkystės ir veterinarijos institute. Apie dvigubą sukaktį informatyviais stendais kūrybingai priminė Audrė Trumpienė ir Dovilė Raginytė. Plati paroda su archyvinėmis nuotraukomis, kronikinės informacijos gausa patraukė instituto mokslo darbuotojų dėmesį. Buvo eksponuotos tiek P. B. Šivickiui dar gyvam esant išleistos jo knygos, paskelbti mokslo bei kiti darbai, tiek šių dienų leidiniai ir įvairiomis kalbomis išleisti moksliniai straipsniai. Išskirtinumo parodai suteikė atidarymo metu gausiai susirinkę instituto mokslininkai, buvę profesoriaus mokiniai, svečiai, tarp kurių buvo ir jo šeimos nariai – P. B. Šivickio dukros Marytė Dirvanauskienė, matematikė dr. Ramona Simokaitienė, chemikė, dr. Teklė Juodienė. Apie akademikui būdingą pasišventimą mokslui kalbėjo Gamtos tyrimų centro direkto-

rius akad. Mečislovas Žalakevičius, dabartinės P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos vadovas akad. Gediminas Valkiūnas, buvusi padalinio darbuotoja dr. Tamara Arnastauskienė. Jie pasakojo apie mokslo kryptis, kurių ėmėsi P. B. Šivickis ir kurias tęsė bei išplėtojo jo mokiniai, apie bendrą su juo darbą, pasidžiaugė vertingais veiklos rezultatais, prisiminė įdomių kasdienybės detalių.

Apžvelgiant gana turtingus renginių jubiliejinius metus, reikia nurodyti, kad Tamara Arnastauskienė, Jadvyga Griekienienė, Tatjana Ježova ir Gediminas Valkiūnas *Ekologijos* žurnalo (2012 m., Nr. 3) Kronikos skyriuje paskelbė kruopščiai parengtą straipsnį apie minėtą dvigubą sukaktį – 60 metų Parazitologijos laboratorijai ir 130 metų nuo jos įkūrėjo prof. P. B. Šivickio gimimo. Šio straipsnio autoriai mokslo visuomenei priminė, kokiomis aplinkybėmis Lietuvos MA Gyvulininkystės ir veterinarijos institute 1952 m. buvo įkurta Parazitologijos laboratorija, 1956 m. įtraukta į Biologijos institutą. Straipsnyje išvardyti disertantai, nurodytos svarbiausios tyrimų kryptys ir pateikiama daug faktografinės medžiagos apie parazitologinių tyrimų tematikos išplėtojamą mūsų dienomis. Autoriai nurodė, jog P. B. Šivickio mokslinės tradicijos yra gerbiamos ir toliau plėtojamos, naudojamosi kelių mokslininkų kartų sukaupta turtinga patirtimi, gausėja tarptautiniu mastu pripažįstamų rezultatų. Tekstą pagyvina istorinės ir nūdienos nuotraukos iš laboratorijos gyvenimo.

Renginius, skirtus iškilaus mokslininko jubiliejinėms metinėms, papildė šalies mokslui, jo sklaidai skirta savaitinė Lietuvos radijo laida „Žinių amžius“. 2012 m. spalio 31 d. ši laida buvo skirta Gamtos tyrimų centrui. Joje kalbėję tuometinis Centro direktorius akad. Mečislovas Žalakevičius ir laboratorijų vadovai habil. dr. Dalius Butkauskas, akad. prof. Vincas Būda supažindino su neseniai įsigyta modernia aparatūra, ja atliekamais mokslo tyrimais, dalijosi artimiausiais tyrimų planais, mokslo aktualijomis, naujomis galimybėmis, atsivėrusiomis kuriant „Santaros“ mokslo slėnį. Šios radijo laidos pasakojimą apie Centrą baigė P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos vadovas akad. G. Valkiūnas, tarptautinėje mokslo visuomenėje žinomas protistų tyrėjas, paukščių kraujo parazitų tyrimų srities lyderis. Jis gražiai prisiminė ir prof. P. B. Šivickį, įkūrusį parazitologijos klausimų nagrinėjimui skirtą laboratoriją, kurioje ir dabar dirbantys mokslininkai geba

konkuruoti tarptautinėje mokslo erdvėje ir tuo neabejotinai pateisina laboratorijai suteiktą garbaus darbų pradininko vardą.

2012 m. gruodžio 20 d. Lietuvos mokslininkų laikraštis *Mokslo Lietuva* paskelbė P. B. Šivickio parazitologijos laboratorijos keturių mokslininkų ir laboratorijos vadovo G. Valkiūno apžvalginę publikaciją, primenančią 130-osioms akad. P. B. Šivickio metinėms skirtus renginius ir apibūdinančią jų reikšmę. Autoriai pasidžiaugė, kad vienas iškiliausių XX a. Lietuvos biologų tebėra „gyvas mūsų darbuose“, kad jo vardu pavadintos laboratorijos veikla – tai tolesnis garsaus mokslininko darbų ir idėjų puoselėjimas.

Prof. P. B. Šivickis universitetuose Kaune ir Vilniuje dėstė įvairias biologijos disciplinas beveik dvidešimt metų. Jis dėstė ir biologams, ir būsimiems gydytojams. Nuo 1929 m. dirbo Lietuvos (1930 m. pavadintas Vytauto Didžiojo) universitete, o nuo 1941-ųjų pradžios – Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Histologijos ir embriologijos katedros vedėju ir profesoriumi, skaitė lyginamąją anatomiją ir embriologiją, dėstė histologiją, embriologiją, vedė praktikos darbus. 1946–1948 m. parengė vadovėlinio turinio kursų, paskaitų konspektų, jų santraukų (yra išlikę jo fonde). Lietuvos morfologų draugija, medicinos bei veterinarijos gydytojų bendruomenė neretai prisimindavo P. B. Šivickio asmenybę, yra surengusi mokslo renginių, parodų, skirtų mokslininko jubiliejams paminėti. Keltos mintys ir apie tai, kad P. B. Šivickio atminimą derėtų aktyviau puoselėti ir VU Medicinos fakulteto mokslo bendruomenei. Apie tai prof. Vaidutis Kučinskas dar kartą priminė 2012-ųjų rugsėjo mėn. Lietuvos MA vykusioje konferencijoje. Šie siūlymai neliko neišgirsti. 2013 m. pradžioje pasirodė informacija apie tai, jog 2013 m. birželio mėn. VU Medicinos fakultete numatoma surengti konferenciją, kurioje bus prisiminti fakultete dirbusių garsių anatomijos, histologijos dėstytojų (tarp jų – prof. P. B. Šivickio) vardai, mokslinis palikimas.

Galima pasidžiaugti tuo, kad 2013 m. birželio 14 d., įamžinant prof. akad. Pranciškaus Baltraus Šivickio atminimą pakiliu šventiniu VU Medicinos fakulteto Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros bei Lietuvos morfologų draugijos susirinkimu ir ta proga vykusia konferencija, buvo paskelbta, kad vienai VU Medicinos fakulteto auditorijai suteiktas akad. P. B. Šivickio

vardas. Šio įvykio proga fakultete susirinko jo vadovai, būrys medicinos mokslininkų, asistentai, studentai, P. B. Šivickio artimieji, Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto atstovai. Renginio pradžioje į susirinkusiuosius kreipėsi LMA vyriausiasis mokslinis sekretorius prof. Vytautas Basys, VU Medicinos fakulteto dekanė prof. Zita Kučinskienė, Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros vedėja prof. Janina Tutkuvienė, tardami įžangos žodžius, pažymėdami renginio svarbą.

Toliau sekė moksliniai pranešimai, kuriuos skaitė Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros docentė Renata Šimkūnaitė-Rizgelienė („Profesorius Pranciškus Baltrus Šivickis – eksperimentinės morfogenezės tyrimų pradininkas ir VU Histologijos ir embriologijos katedros įkūrėjas“), tos pačios katedros docentė Violeta Žalgevičienė („Eksperimentiniai darbai VU MF fakulteto Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedroje nuo prof. P. B. Šivickio iki dabar“), Gamtos tyrimų centro Ekologijos instituto neetatinė mokslo darbuotoja dr. Laima Petrauskienė („P. B. Šivickio nuopelnai Filipinų ir Lietuvos mokslui palyginamuoju aspektu. Keletas epizodų iš jo kultūrinio palikimo“). Konferencijos dalyviai ir svečiai išgirdo prisiminimų iš profesoriaus dukrų Marytės ir Teklės, kai kurių kitų dalyvių, sulaukė atsakymų į susirinkusiems kilusius klausimus. Dabar ant Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros 214-osios auditorijos durų yra pritvirtinta iškaba „Akademiko PRANCIŠKAUS BALTRAUS ŠIVICKIO vardo auditorija“.

Vėliau susirinkimo organizatoriai – Lietuvos morfologų draugijos nariai – pakvietė ir pasirūpino, kad dalyviai galėtų aplankyti Verkius (čia dabar įsikūręs Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas), susipažinti su rūmais ir aplinka, kur dirbo P. B. Šivickis ir kur nuo 1990 m. pritvirtinta jam skirta atminimo lenta.

Iškilaus Lietuvos gamtininko prof. Tado Ivanausko jubiliejus, nueitas gyvenimo kelias ir įvairiapusė veikla Kaune pagarbiai prisiminta Vytauto Didžiojo universiteto Gamtos mokslų fakultete, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejuje. Muziejuje vykusioje konferencijoje, į kurią buvo pakviesta ir labai daug moksleivių, dalyvavo ir bendravo T. Ivanausko artimieji, Obelynės dendroparko puoselėtojai, Aleksoto seniūnijos atstovai, muziejaus darbuotojai. Įdomų, informatyvų

pranešimą perskaitė Lietuvos paukščių žiedavimo centro vadovas Ričardas Patapavičius.

Tarp konferencijos organizatorių bei dalyvių buvo ir Kauno Tado Ivanausko vidurinė mokykla, gerai žinoma kaip aktyvi gamtos pažinimo puoselėtoja, surengusi daugybę edukacinių renginių mokiniais ir šių atmintinų metų proga. Prof. T. Ivanausko sukakties paminėjimui rengtasi iš anksto. Buvo parengtas ir direktoriaus įsakymu patvirtintas dešimties punktų renginių planas. Įvairūs praktiniai užsiėmimai, parodėlės, ekskursijos tęsėsi beveik dvi savaites ir baigėsi Zoologijos muziejuje, kur dalyvavo nemažas mokinių būrys.

Prie sukakties minėjimo prisidėjo ir dažnomis iniciatyvomis pasižymintis Kauno moksleivių aplinkos centras. Po konferencijos Zoologijos muziejuje darbas buvo tęsiamas sekcijose šalia šio muziejaus esančioje Kauno „Aušros“ gimnazijoje – buvo pristatyti net 42 mokinių tiriamieji darbai, projektai. Tai buvo ir moksleivių tiriamųjų darbų konferencijos „Pamilti gamtą per jos pažinimą“ baigiamoji dalis.

Įspūdinga ir įdomu yra tai, kad dabar Aplinkos ministerijai priklausantis Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus – vienintelis tokio tipo muziejus Baltijos šalyse. Jame jau beveik ketvirtis milijono eksponatų. Neseniai įrengtoje modernioje eksponatų saugykloje 2012 m. pradžioje muziejus pradėjo kurti laukinių gyvūnų audinių duomenų banką. Gyvūnų audinių pavyzdžiai bus saugomi skysto azoto talpyklose siekiant išlaikyti zoologinę medžiagą ateities genetiniams tyrimams.

Kiti renginiai, susiję su T. Ivanausko 130-ųjų gimimo metinių minėjimu, vyko įvairių Lietuvos vietovių bibliotekose, čia buvo surengtos knygų, dokumentų parodos; apie T. Ivanausko asmenybę paskelbti straipsniai periodinėje spaudoje, demonstruoti filmai.

Renginiu iškilųjį gamtininką prisiminė Lietuvos zoologijos sodas: buvo prisiminta T. Ivanausko – šio sodo įkūrėjo – biografija, veikla, demonstruotas dokumentinis filmas apie T. Ivanausko šeimą „Vienos šeimos likimas – trijų tautų istorija“, istorijos peripetijas. Beje, šis žurnalistės Dainos Griksienės filmas 2012 m. buvo apdovanotas A. Macijausko premija.

Dzūkijoje, Varėnos rajone, kur gausu gamtos vertybių, kur unikalūs Čepkeliai ir senoji Musteika, menantys T. Ivanausko jaunystę, jo jubiliejų

paminėjimas jau yra tapęs tradicija. Neišimtis ir 2012-ieji. T. Ivanauskui skirtame renginyje dalyvavo Dainavos krašte gyvenantys ir dirbantys gamtininkai mokslų daktarai Mindaugas Lapelė, Onutė Grigaitė (botanikai), Eugenijus Drobėlis (zoologas ornitologas) ir kiti. Įsitraukė ir Marcinkonių pagrindinė mokykla. 130-osios profesoriaus gimimo metinės pažymėtos Varėnos viešojoje bibliotekoje veikusia originalia spaudinių paroda „Girių profesorius, lietuviybės puoselėtojas“. Buvo pristatyta ir Dzūkijos nacionalinio parko išleista knyga *Didžiųjų girių apsupty* (aut. Algimantas Černiauskas, Mindaugas Lapelė), kompaktinė plokštelė „Dainavos girios garsai“, filmas „Kur šaltiniai alma“. Puikiai iliustruotame leidinyje *Didžiųjų girių apsupty* gausu įdomių žinių apie Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato vertybes. Varėnos bibliotekoje Gamtos paveldo skyriaus vedėjas M. Lapelė perskaitė pranešimą „Tadas Ivanauskas – šiuolaikinės gamtosaugos pradininkas“. Beje, dr. M. Lapelė yra surinkęs naujų duomenų apie prieškario ir vėlesnio laikotarpio T. Ivanausko brolių, kitų šeimos narių sudėtingus likimus.

Miškininkas dr. Antanas Lankelis Lietuvos miško savininkų asociacijos tinklalapyje paskelbtame straipsnyje „Prof. Tado Ivanausko nuveikti darbai – aktualūs ir šiandien“ pateikė vaizdingų detalių apie akad. T. Ivanausko skaitytas ornitologijos paskaitas, kurių jam yra tekę klausytis.

Prof. Tadą Ivanauską prisiminė ir kitos mokyklos bei bibliotekos iš tolimesnių rajonų: Kėdainių rajono Mikalojaus Daukšos viešoji biblioteka ir jos filialai surengė kelias ekspozicijas, skirtas „Gamtininko, rašytojo Tado Ivanausko 130-osioms gimimo metinėms“, Kauno m. savivaldybės Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos „Ryto“ padalinys jubiliejui atidarė parodą „Tadas Ivanauskas – ne-nuilstantis gamtininkas“, Kretingos rajono savivaldybės M. Valančiaus viešojoje bibliotekoje veikė jubiliejinė paroda „Tadas Ivanauskas – asmenybė“, gruodžio mėnesį spaudinių parodą, skirtą Tadu Ivanauskui, parengė Šiaulių P. Višinskio viešoji biblioteka.

Mokslo istorikas Jonas Rudokas *Veido* žurnale paskelbė straipsnį „Tadas Ivanauskas: pavydėtinas gyvenimo kelias“, pasirodžiusį ir viename tinklalapių. Apie gamtininko atminimo puoselėtojus – Tado Ivanausko broliją – A. Jakimavičius plačiau rašė rinkinyje *Mokslo ir technikos raida*

Lietuvoje: 16-osios mokslo istorikų konferencijos pranešimai (Vilnius, 2012).

Apie mokslininko ir gamtininko jubiliejinę sukaktį priminė gamtinės tematikos laikraščiai. Antai *Žaliasis pasaulis* (Nr. 42, 43) paskelbė memoirinės medžiagos, išspausdino rašinį apie profesoriaus sekėjus, aprašė jubiliejinis renginius, *Tėviškės gamta* ta proga paskelbė Žuvinto rezervato direktoriaus Arūno Pranaičio iliustruotą publikaciją apie Žuvinto apsaugos ištakas, T. Ivanausko indėlį, biosferos rezervato atsiradimą.

Neturėtume pamiršti malonaus sutapimo, t. y. 2012 m. pasirodžiusios VDU docentės dr. Rasos Račiūnaitės-Paužuolienės monografijos *Lietuvių šeima vertybių sankirtoje (XX–XXI a. pradžia)*. Autorė, pasirėmusi dokumentine medžiaga, viename knygos skyrių „Moderniosios kultūros įtaka tarpukario šeimai“ aptardama prof. T. Iva-

nausko ir jo žmonos Honoratos asmenybes, jų visuomeninę veiklą, gyvenimo nuostatas pabandė išvelgti, kaip moderni kultūra skynėsi kelią į prieškarį Lietuvą.

Apibendrinant jubiliejams skirtus ar su jais susijusius renginius pažymėtina, jog akad. prof. P. B. Šivickio veiklą aktyviai minėjo akademinė mokslo visuomenė (renginiai Mokslų akademijoje, universitete, mokslo institutuose), ir tai atspindi šios iškilios asmenybės kaip mokslininko svarbą. Akad. prof. T. Ivanausko jubiliejinė sukaktis daugiau minėta dėl jo visuomeninės veiklos: jį ir dabar gerai žino eiliniai gamtininkai, moksleiviai, jaunimas, platieji visuomenės sluoksniai. Jo vardas tebeskatina jaunimą ne tik geriau pažinti, bet ir pamilti Lietuvos gamtą. Panašių tikslų visada siekė abu iškilūs Lietuvos mokslininkai.

Algimantas JAKIMAVIČIUS,
Vincas BŪDA